

Prolog

Det var akkurat så stille og mørkt som du kunne forvente her hvor bare et skilt overbeviste deg om at det var snakk om en by. De spredte, dårlig vedlikeholdte husene ga et inntrykk av forlatthet, noe som gjorde betegnelsen *landsby* eller snarere *spøkelsesby* mer passende. Byen het Vadsted.

Den besto av trettifire hus. Tre av dem sto tomme og forfalne. De kunne like godt vært revet. Den besto av én vei og to sideveier, og av syttiseks mennesker. Den var stort sett øde. Du så sjelden noen bevege seg utendørs. Forlattheten ble bare avbrutt av biler som kjørte fort gjennom byen. Om kvelden, når det var mørkt, satt folk og så på tv. De gikk tidlig sengs eller overnattet på sofaen. Om morgenen tok de en dusj og dro på jobb. De fleste ble likevel hjemme fordi de var pensjonister.

De siste årene hadde en del flyttet til og fra byen. Barnefamiliene hadde forsvunnet, narkomane og ustadige mennesker hadde flyttet inn. Det var, som Erling Svendsen en gang uttrykte det, bare få av de *opprinnelige* tilbake. Ingen holdt lenger rede på hvem som bodde hvor og med hvem. Kommunen var allerede blitt varslet flere ganger, men foreløpig hadde de unnlatt å gripe inn.

En vinterkveld da alt var mørkt og fortauene var dekket av et tynt lag med is (som ingen gjorde noe med fordi ingen likevel skulle ut), kunne man plutselig høre et forferdelig bråk. Støyen kom fra det aller minste huset i en av de to sidegatene, i Odins vei 3. Naboen visste at en ung kvinne bodde i det huset. Hun var visstnok alenemor, visstnok en samfunnsnylter, visstnok på flukt fra et eller annet.

Naboen Erling Svendsen var en gretten, gammel mann. Kona hans hadde dødd for tjue år siden. Siden den gangen hadde han trofast skrevet klagebrev over behandlingen på sykehuset, hos representanten for

begravelsesbyrået og på prestekontoret. De to siste årene hadde han vendt seg mot sigøynerne og *junkiene*, som han insisterte på å kalle alle innflyttere. Han hadde skrevet til kommunen fordi disse terroristene var i ferd med å overta byen, gjøre den til et hjemsted for kriminelle og tomme kommunekassa for de skattepengene han og andre hadde betalt gjennom generasjoner. Han mente at byen holdt på å falle fra hverandre.

Da flere års vintertaushet endelig ble brutt, visste han det: I natt skulle hans verste mareritt bli til virkelighet. Det var som om alt ristet der inne ved siden av, som om tingene (og, tenkte han, hva var det for slags ting?) ble løftet opp og kastet rundt i hele huset. Glass ble knust, tre ble splintret, det ble hamret på dører, og så – akkurat da det holdt på å bli stille – hørtes skriket. Til å begynne med lød det som et menneskeskrik. Men det gikk langsomt over i en dypere, grov og dyrisk brøling som endte med et dunk. Deretter forsvant lyset der inne, og endelig ble det helt stille.

Han tenkte først på å ringe til politiet eller en ambulanse. Han løftet til og med av røret. Men han ombestemte seg. Det var ingen grunn til å blande seg. Ingen hadde gått inn i huset, ingen hadde kommet ut av det. Han visste det, han visste den slags. Han hadde det fulle overblikk fra første etasje. Hadde det vært andre der inne enn kvinnen, ville han ha visst det. Det kunne ikke være hans problem at hun oppførte seg slik.

Han så på Kveldsnytt og gikk til sengs. Én gang sto han opp og kikket bort på nabohuset, som lå taust og mørkt og minnet ham om det uunngåelige som var i ferd med å skje med fødebyen hans.

«Forbannede narkomane», mumlet han og la seg tilbake i sengen. «Fanden ta dem alle sammen.»

1

DEN MORGENEN SEBASTIAN Nedergaard hørte om Vadsted for første gang, var en helt vanlig morgen – eller rettere sagt: Det var en morgen som liknet på så mange andre morgener, og sånn sett var den vel vanlig.

Nå hadde ikke Sebastian tenkt spesielt nøye på akkurat det filosofiske spørsmålet før – hva en vanlig morgen kunne være for noe – men det kunne ha liknet ham, siden han var en mann som hadde for vane å stille spørsmål.

Det hadde ikke alltid vært slik. Lysten til å stille spørsmål hadde liksom vokst fram av den erkjennelsen at man – hvem man nå egentlig var – ikke visste alt. Han hadde alltid tatt det for gitt at far og mor, lærerne, mennesket, visste alt. Først da han ble eldre, sto det klart for ham at det faktisk var mange ting han ennå ikke hadde fått svar på. Og selv etter universitetet, da han som helt ung lege gjorde forsøk med noen hjernereseptorer på mus, ble han skremt av å finne ut at mye av den lærdommen som ble servert i lærebøkene, bare var teorier og ikke sikker, verifiserbar viten. Og senere, etter medisinsk og kirurgisk verneplikt, det som ble kalt turnus, etter et utall gulbrune byller og skrikende snørrunger, etter minst femti gynekologiske undersøkelser han hver gang skulle tvinge seg igjennom hos en eldre, småsenil praktiserende veileder, da han langt om lenge kom i gang med psykiatrien og skulle ut i praksis, slo frustrasjonene ut i lys lue: Hva var egentlig sykdom når det kom til stykket? Hvorfor kunne man sende folk til månen, men ikke forklare hva schizofreni var ...? Men han hadde aldri stilt spørsmålet «Hva er en vanlig morgen?»

Denne morgenen, denne vanlige morgenen da han for første gang

skulle høre om byen Vadsted, hadde han stått opp klokka sju. For en gangs skyld var det ikke den yngste sønnen, Morten, som hadde vekket ham ved å dunke et leketøy inn i ansiktet på ham. Det var heller ikke den mellomste, datteren Ditte-Maria med de store øynene, som ga ham mareritt fordi hun alltid fikk ham til å tenke på hva framtiden kunne bringe. Og det var heller ikke den eldste, Jonas, som hadde skrudd musikken for høyt opp. Nei, denne morgenen våknet han – og det skjedde av og til – ved at klokkeradioen sendte nyheter ut i soverommet, nyheter om at det var krig i det meste av verden, at menneskerettighetene ble krenket, at statsråden beklaget et eller annet og at sykehusene manglet penger.

Han snudde seg over på siden der kona hans lå og betraktet ham. De ble liggende og se på hverandre i noen sekunder, så kysset han henne fort på pannen og sto opp. Han kunne høre at Morten allerede var i gang med å finne et passende leketøy han kunne smelle i hodet på sin far, og at også Jonas hadde våknet. Ditte-Maria lå selvfølgelig og sov fremdeles. Han listet seg ut på badet og stilte seg under det varme vannet i dusjen.

Han syntes at han kunne høre yngstemanns skuffelse utenfor døra.

Sebastian Nedergaard var en litt klosset bygd mann på trettini år. Han var høy, men så ikke særlig høy ut, antakelig fordi noe i beinbygningen gjorde at han, til tross for slankekurer og tettsittende klær alltid ville se litt firskåren ut. Selv da han som tenåring var i god fysisk form, hang dette litt dorske, firskårne over ham. Føttene og hendene var enorme, og han hadde alltid prøvd å gjemme dem bort. Likevel hadde det aldri lyktes spesielt godt, selvfølgelig hadde det ikke det.

Den gangen han møtte sin kone, merket hun straks at det var noe med de hendene og føttene. Det påsto hun i hvert fall. Grunnen til at hun ikke hadde sagt noe, var at hun hadde ant noen komplekser som gikk så langt utover det normale at hun ganske enkelt ikke torde nevne det.

«For noe tull», sa han til henne da de hadde vært gift i to år og snakket om det for første gang. «Du har aldri tenkt over det.»

«Du kan spørre foreldrene mine», lo hun og grep telefonen. «Her! Ring til dem!»

Han tok den.

«Spør dem», fortsatte hun, «om ikke jeg kom hjem og sa at jeg hadde møtt en kjekk fyr. Det eneste var de føttene og hendene ...»

Han ringte selvfølgelig ikke, det var simpelthen ikke rett anledning. Men i mange år etterpå hadde han, uansett hva han hadde gjort galt, unnskyldt seg for føttene sine, og hvis hun ville overbevise ham om noe og kaste det endelige trumfkortet på bordet, henviste hun til foreldrene sine. Etter dette hadde han ikke unnskyldt noe som helst, og hun hadde ikke forsøkt å overbevise ham om noe som helst.

Det var ikke fordi de hadde – han kunne ikke fordra uttrykket – «vokst fra hverandre». De hadde ikke noen krise – i så fall skulle den hatt navnet «14-årskrisen». Men de hadde ikke noen slik. Det var nok nærmere sannheten at de levde et ganske vanlig liv, uten at Sebastian noensinne hadde spurt seg selv hva et ganske vanlig liv var for noe. Akkurat som med spørsmålet om hva en ganske vanlig morgen var. Det var nok bare slik. De hadde møtt hverandre, blitt forelsket, startet en tilværelse sammen der hverdagen med arbeidsfellesskapet, barna, vennene, pliktene, huset – alt sammen gled over i dager, stemninger, følelser som liknet på hverandre. Han var ikke lenger forelsket i kona si. Han elsket henne. Han ville i hvert fall ha store problemer med å leve uten henne. Men da han et år tidligere mistenkte henne for å ha et forhold, slo det ham at noe måtte ha endret seg ettersom han var helt likeglad. OK, helt likeglad var han ikke – glimtvis tenkte han på hvordan det engang hadde vært, og de få gangene de elsket og kortvarig ble fullstendig oppslukt av hverandre, var den der igjen, sjalusien, som en underlig, glemt smerte. Om hun virkelig hadde hatt et forhold, visste han ikke, han hadde aldri spurt. Som lege visste han at svaret på et spørsmål eller en prøve er meningsløst hvis det ikke følger en konsekvens. Så hvorfor spørre? Skilsmisse var for mye styr.

Han hadde aldri selv hatt andre kvinner, det hadde ganske enkelt ikke vært noen anledninger til det. Det er nok føttene mine, tenkte han ved seg selv. Hvis det kunne snakkes om utroskap i hans tilfelle, var elskerinnen den psykiatriske avdelingen. Han elsket arbeidet sitt. Han elsket å snakke med pasienter, elsket når nye pasienter kom inn på sykehuset, helst debuterende psykisk syke, helst tungt psykotiske, han

elsket å bygge alt opp fra bunnen: Hørte pasienten stemmer? Svømte fisk rundt mellom hverandre i noe som liknet bringebærbrus? Led pasienten av vrangforestillinger om stormannsgalskap? Fant de på merkelige ord og begreper? Var det psykisk sykdom i familien? Og viktigst var det som alt skulle ende ut i: Hva feilte pasienten, og hva kunne han gjøre for vedkommende?

Og denne morgenen, da han ble vekket av den blide radiostemmen og ikke av en liten metallbil eller et tog av tre som ble smelt i ansiktet hans, denne morgenen, da han kysset kona si på pannen og tok en dusj, spiste havregryn med et fjell av sukker til, skyndte seg ut til bussen og kom til sykehuset akkurat idet morgenkonferansen begynte, denne morgenen hørte han om byen Vadsted for første gang.